

**MOKYMŲ „KAIP ELGTIS REALIŲ EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ ATVEJU“, SKIRTŲ
VANDENS TIEKIMO IR NUOTEKŲ TVARKYMO ĮMONIŲ VADOVAMS
ARBA JŲ ĮGALIOTIEMS ASMENIMS,
PROTOKOLAS**

2019-07-05

Vilnius

Mokymai „Kaip elgtis realių ekstremaliųjų situacijų atveju“, skirti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių vadovams arba jų įgaliotiems asmenims, įvyko 2019 m. birželio 27 d. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamente prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – departamentas).

Renginys buvo organizuotas įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto 2018 m. spalio 10 d. protokolo išraše „Dėl vandens valdymo įrenginių kontrolės (Kėdainių ir Vilniaus vandenų telkinių teršimo atvejais, parlamentinė kontrolė)“ 4 punkte pateiktą siūlymą „Pravesti mokymus vandens tiekėjams, kaip elgtis realių ekstremaliųjų situacijų atveju“.

Mokymuose dalyvavo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių atstovai, savivaldybių, departamento ir priešgaisrinių gelbėjimo valdybų civilinės saugos specialistai.

Pirmoje mokymų dalyje departamento Civilinės saugos valdybos viršininkas Edgaras Geda pristatė mokymų tikslą. Prof. Rimantas Budrys, Aplinkos vadybos ir audito instituto direktorius, pasidalino mokslo patarimais ir išvalgomis ekologinių avarijų valdymo srityje. Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos direktoriaus pavaduotojas Andrius Kairys pranešimą skyrė ekologinių avarijų rizikos vertinimo ir parengties planavimo klausimams. Stasys Okunevičius, Kėdainių rajono savivaldybės vyriausiasis specialistas civilinei ir priešgaisrinei saugai, kalbėdamas apie ekologinės avarijos Kėdainiuose valdymą, pasidalino patirtimi ir išmoktomis pamokomis. Departamento atstovai – Giedrius Viganauskas ir Rimas Ožalinskas – apžvelgė ekstremaliųjų situacijų prevencijos, pasirengimo ir valdymo reglamentavimo tobulinimo ir civilinės saugos pratybų organizavimo klausimus, taip pat pateikė vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių ekstremaliųjų situacijų valdymo planų ir civilinės saugos pratybų rengimo analizę.

Mokymų metu detaliau buvo apžvelgtas Kėdainių rajono savivaldybėje kilusios savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymas. Iš Kėdainių valymo įrenginių į Nevėžį sruvo ir jį nuodijo nevalytos nuotekos beveik tris savaites, nes į kanalizaciją periodiškai buvo išpilinėjami dideli kiekiai chemikalų, kurie nužudė nuotekas turinčias valyti bakterijas. Už šių įrenginių darbą atsakinga savivaldybei priklausanti įmonė nesiėmė visų reikiamų veiksmų. Vandens tiekimo įmonė, pamačiusi, kad įvyko avarija, turėjo pirmiausia informuoti savivaldybę, o savivaldybė – gyventojus, nes nevalytos ar iš dalies apvalytos nuotekos pateko į atvirus vandenį. Nevėžis yra išskirtinė upė. Daugelis upių Lietuvoje yra sraunios ir poveikis matomas greitai, o Nevėžis – ne. Todėl imti mėginių upės taršos tyrimams kilometro atstumu nuo išleidimo vietos buvo netikslinga. Dėl šios priežasties aplinkosaugininkai kilometro atstumu nefiksavo neigiamo poveikio florai ir faunai, atitinkamai įvykis neatitiko Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimu nustatytų ekstremaliųjų įvykių kriterijų ir savivaldybė neturėjo pagrindo skelbti ekstremaliąją situaciją. Tik 2018 m. rugsėjo 21 d. Kėdainių rajono savivaldybės direktorius, vadovaudamasis savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisijos siūlymu, paskelbė savivaldybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl nepilnai išvalytų nuotekamųjų vandenų patekimo į Nevėžio upę. Kėdainių rajono savivaldybė, siekdama užtikrinti nuoseklų darbą valdant susidariusią ekologinę avariją, savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisijos posėdyje įvertino UAB „Kėdainių vandenys“ parengtą ekologinės avarijos suvaldymo planą, pateikė

pastabas ir pasiūlymus dėl jo įgyvendinimo. Savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisija pavedė Kėdainių Aplinkos apsaugos agentūrai, UAB „Kėdainių vandenys“ sustiprinti nutekamųjų vandenių monitoringą, kad į valymo įrenginius daugiau nepatektų kenksmingos cheminės medžiagos. Taip pat savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisija pasiūlė rajono ūkio subjektų, įstaigų vadovams imtis visų priemonių, kad būtų užtikrintas gamtos saugos reikalavimų vykdymas, taip pat pareikalavo, kad institucijos, ūkio subjektai, kitos įstaigos griežtai vykdytų LR vidaus reikalų ministro 2010 m. liepos 30 d. įsakymo Nr. IV-517 „Dėl keitimosi informacija apie įvykį, ekstremalų įvykį ar ekstremaliąją situaciją tvarkos aprašo“ reikalavimų, apie ekstremalų įvykį nedelsiant informuoti savivaldybę, kad ji galėtų operatyviai priimti atitinkamus sprendimus. Kėdainių rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biurui pavesta ekstremaliosios situacijos laikotarpiu organizuoti vandens mikrobiologinio užterštumo tyrimus, ir teikti rekomendacijas. Pranešėjas Stasys Okunevičius apibendrino išmoktas pamokas, siekiant ateityje išvengti tokių nelaimių – didžiausią dėmesį skirti prevencijai ir parengties stiprinimui, didelį dėmesį skirti atliekant tokių įmonių kontrolę.

Pirmos mokymų dalies pranešimai patalpinti departamento Interneto svetainėje <http://pagd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/civiline-sauga/civilines-saugos-seminarai>

Antroje mokymų dalyje visi dalyviai dirbo darbo grupėse, kuriose moderatorių funkcijas atliko Aplinkos apsaugos departamento, Kėdainių rajono savivaldybės, departamento ir Šiaulių priešgaisrinės gelbėjimo valdybos atstovai.

I darbo grupė

Ekologinių avarių rizikos vertinimas ir parengties planavimas

Aptarti šie klausimai:

- Ar vandentvarkos įmonių ir savivaldybių rizikos vertinimuose ir prevencijos planuose tinkamai įvertintos buvusios ekologinės avarijos?
- Ar vandentvarkos įmonių ir savivaldybių strateginiuose planuose numatytos rizikų mažinimo priemonės ir jų finansavimas?
- Ar vandentvarkos įmonės ir savivaldybės rengiasi vandens trūkumo rizikai?
- Kaip aplinkos apsaugos ir savivaldybių civilinės saugos specialistai galėtų bendradarbiauti atliekant vandentvarkos įmonių patikrinimus?

Apibendrinimas:

1. Tik maža dalis vandentvarkos įmonių įvertino ekologinių avarių riziką. Pasiūlyta vertinant riziką atskirai vertinti nuotekų valymo įrenginius (NVI) ir tinklus, visų pirma, atsižvelgiant į: (1) jų amžių, (2) kritines vietas (NVI – rezervuarai, apvedimo linijos, dumblo aikštelės (senos ar šiuolaikinės); tinkluose – slėginės linijos, abonentų vietos, perjungimo galimybės), (3) nelegalus (NVI – abonentai (kokie, ką išleidžia, kiek); tinkluose – nelegalūs išleidimai). Atitinkamai numatyti veiksmus. Užtikrinti priimamų nuotekų kontrolę, kad nebūtų viršijamos sutartyse nurodytos koncentracijos.

2. Išlieka problema susieti rizikos mažinimo priemonės su jų finansavimu. Pasiūlyta finansavimo klausimus spręsti savivaldybių ekstremaliųjų situacijų komisijų posėdžiuose, ieškoti finansavimo galimybių iš Europos Sąjungos fondų.

3. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės turi užtikrinti ne tik nuotekų tvarkymą, bet ir vandens tiekimą gyventojams, tačiau tik nedidelė dalis įmonių numatė alternatyvius vandens tiekimo (aprūpinimo vandeniui) būdus. Pasiūlyta šį klausimą įmonėms spręsti kartu su savivaldybėmis, numatant alternatyvius geriamojo vandens užtikrinimo būdus, prioritetinius vartotojus, gyventojų informavimą (kur ir kaip gyventojai būtų aprūpinti geriamuoju vandeniui), šiuos veiksmus aprašyti ekstremaliųjų situacijų valdymo plane (ESVP).

4. Nuo 2019 m. gegužės 1 d. vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės priskiriamos II grupės ūkio subjektams, todėl civilinės saugos būklės patikrinimus vykdys savivaldybių atstovai. Departamentas tarpininkaus, kad vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių civilinės saugos būklės patikrinimai, esant galimybei, vyktų kartu su aplinkos apsaugos patikrinimais, siekiant atlikti kompleksinį įmonių patikrinimą, o įmonėms sumažinti patikrinimų skaičių.

II darbo grupė

Ekologinių avarių valdymas – patirtis ir išmoktos pamokos

Aptarti šie klausimai:

- Kokie pagrindiniai iššūkiai efektyviam ekologinių avarių valdymui?
- Kokių žinių, gebėjimų ir materialinių išteklių labiausiai trūksta?
- Kaip savivaldybė gauna informaciją iš vandentvarkos įmonės apie įvykusią avariją?

Apibendrinimas:

Problemos (dėl ko įvyko avarija ir valdant ją):

1. Bendradarbiavimo stoka (tarp ūkio subjekto ir valstybės bei savivaldybės institucijų, ypač – aplinkos apsaugos agentūros);
2. Kontrolės stoka (ūkio subjekto – aplinkosaugos srityje ir vandens mėginių);
3. Rizikos analizės stoka.

Pasiūlymai:

1. Tikslinti ESVP metodines rekomendacijas ūkio subjektams, užtikrinantiems gyvybiškai svarbias funkcijas (siekiama, kad plano turinys būtų panašus į vidaus avarių planus ir planas būtų derinamas su atitinkama savivaldybe);
2. Stiprinti ūkio subjektų prevencijos ir pasirengimo veiksmus (ūkio subjekto pratybos, darbuotojų mokymai, informacijos ir kontaktų nuolatinis atnaujinimas, dirbančio personalo supažindinimas su ESVP, savalaikis pranešimas apie įvykį, reikalingas rezervinis vandens telkinys užteršto vandens atskiedimui ir periodinis vandens kontrolinis mėginių ėmimas);
3. Įvykusių ekstremaliųjų situacijų analizė, išmoktos pamokos, gerosios praktikos sklaida, bendradarbiavimas (tarpinstitucinis, su mokslininkais).
4. Aplinkosaugos kontrolės stiprinimas.

III darbo grupė

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos, pasirengimo ir valdymo reglamentavimo tobulinimas

Aptarti šie klausimai:

- Ar galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo metodika atitinka vandentvarkos įmonių poreikius?
- Ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės vykdymas (problemos ir sprendimo būdai)
- Ekstremaliųjų situacijų valdymo planavimas (problemos ir sprendimo būdai)
- Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planavimas (problemos ir sprendimo būdai)

Apibendrinimas:

1. Pasiūlyta peržiūrėti ir pakoreguoti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo metodikoje pateiktus rizikų vertinimo kriterijus, labiau akcentuojant ūkio subjekto veiklos tęstinumo užtikrinimą.
2. Atliekant rizikos analizę ūkio subjektai nesusidūrė su sunkumais ar problemomis. 95 proc. mokymuose dalyvavusių vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių rizikos analizę atliko pačios, likusi dalis paslaugą pirkė.

3. Ekstremaliųjų situacijų valdymo planavimo srityje ūkio subjektai susiduria su metodinės pagalbos trūkumu. Pasiūlyta ESVP rengimo metodines rekomendacijas papildyti punktu, kad ūkio subjekto ESVP derinamas su savivaldybės administracija.

4. Ūkio subjektai nenorėtų, kad būtų patvirtintos tipinio ūkio subjekto ESVP rekomendacijos. Pasiūlyta ESVP rengimo rekomendacijose plačiau detalizuoti, ką kiekviename skyriuje reikėtų aprašyti.

5. Sudėtingiausia į ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planavimą įtraukti priemonės, susijusias su materialinių išteklių pirkimu, viskas priklauso nuo ūkio subjekto vadovo požiūrio. Sprendimo būdas – prevencijos priemonių planų rekomendacijose griežtinti reikalavimą dėl materialinių priemonių įsigijimo įtraukimo į planą.

6. 50 proc. ūkio subjektų norėtų, kad ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planai būtų rengiami 1 metų laikotarpiui, o ne 3 metams, kaip yra dabar. Reikalinga tolesnė diskusija šiuo klausimu.

IV darbo grupė

Civilinės saugos pratybų organizavimo tobulinimas

Aptarti šie klausimai:

- Civilinės saugos pratybų organizavimas (problemos ir sprendimo būdai)
- Civilinės saugos temų parinkimas, savivaldybės parama vandentvarkos įmonėms organizuojant pratybas
- Savivaldybės lygio civilinės saugos pratybų organizavimas.

Civilinės saugos pratybų organizavimas

Problemos:

1. Abejingas vadovų požiūris;
2. Ne visada ir ne visi, kurie turėtų dalyvauti pratybose (pvz., ESOC nariai), jose dalyvauja (ypač sunku „prikalbinti“ dalyvauti savivaldybių administracijų direktorius ar kitus, aukštesnes pareigas einančius darbuotojus);
3. Laiko trūkumas (vandentvarkos įmonės suinteresuotos laiku atlikti suplanuotus kasdienes darbus, todėl papildomai rengtis pratyboms ir jose dalyvauti reikia papildomo laiko, dėl to gali nukentėti kasdienių funkcijų vykdymas);
4. Sudėtingas dokumentacijos pildymas (vandentvarkos įmonėms per daug sudėtinga rengti pratybų rengimo dokumentus, pratybų ataskaitas ir kitus, su pratybomis susijusius dokumentus);
5. Personalo trūkumas (mažesnėse vandentvarkos įmonėse dėl nedidelio darbuotojų skaičiaus dažnai tie patys darbuotojai rengia pratybas, jose dalyvauja, vertina ir rengia ataskaitą).

Pasiūlymai:

1. Kartą per metus (ar bent kartą iš karto po savivaldos rinkimų, kai patvirtinta nauja savivaldybės valdžia) kartu su Vidaus reikalų ministerija organizuoti departamente susitikimą su savivaldybių administracijų direktoriais, pristatant jiems priskirtas atsakomybes civilinės saugos srityje;
2. Dalyvavimas kitų subjektų (įmonių, savivaldybių) organizuojamose pratybose perimant patirtį dėl kokybiško pratybų organizavimo;
3. Ekspertinė pagalba (vandentvarkos įmonių atstovai turėtų dažniau kreiptis jiems aktualiais civilinės saugos klausimais į savivaldybių civilinės saugos atstovus, kurie galėtų suteikti kokybiškas konsultacijas);

4. Pratybų dokumentacijos supaprastinimas (parengti bendras pratyboms skirtas formas, kurias galėtų kaip ruošinį naudoti skirtingos vandentvarkos įmonės).

Civilinės saugos temų parinkimas, savivaldybės parama vandentvarkos įmonėms organizuojant pratybas

Problema:

1. Temos turėtų būti parenkamos pagal aktualijas (sunku įgyvendinti, nes pratybų planavimas vyksta gerokai anksčiau).

Pasiūlymai:

1. Organizuoti vandentvarkos įmonių pratybas netradicinėmis temomis (pvz., vandens tarša neaiškios kilmės medžiagomis);

2. Temoms pasirinkti siūloma turėti temų sąrašą.

Savivaldybės lygio civilinės saugos pratybų organizavimas

Problemos:

1. Per mažas finansavimas savivaldybių pratybų organizavimui;

2. Valstybės rezervo priemonių pasitelkimas pratyboms (pvz., mobilus dumblo siurblio, galingų generatorių (1 MW galingumo), mobilios orapūtės).

Pasiūlymas:

1. Vandentvarkos įmonių atstovams dalyvauti savivaldybės pratybose, savivaldybių atstovams dalyvauti vandentvarkos įmonių pratybose.

PAGD Civilinės saugos valdybos viršininkas

Edgaras Geda

Protokolą surašė

Rimas Ožalinskas